

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТАРАНЕНКО КРИСТІНА СЕРГІЇВНА

УДК 378.011.3-051:8-047.36(043.3)

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Запоріжжя – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
КРАВЧЕНКО Любов Миколаївна,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
професор кафедри культурології та методики
викладання культурологічних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
АМЕЛІНА Світлана Миколаївна,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
завідувач кафедри іноземної філології і перекладу;

кандидат педагогічних наук
ІЖКО Євгенія Станіславівна,
Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна,
старший викладач кафедри філології та перекладу.

Захист відбудеться «30» листопада 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розіслано «27» жовтня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. І. Облес

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтенсивне оновлення освітніх стандартів, що триває в межах реформ української вищої школи, ставить перед учасниками й організаторами професійної підготовки фахівців гуманітарної галузі завдання розробки та впровадження зручних і ефективних технологій перманентного спостереження за станом розвитку в студентів необхідних компетентностей як показників якості такої підготовки. Особливої актуальності ці питання набувають у філологічній освіті, яка на тлі зростання своєї популярності в Україні та світі поки що демонструє істотне відставання за якістю навчальних досягнень, зокрема, фахівців освітнього рівня «бакалавр». Причому в умовах впровадження компетентнісного підходу як ключової інновації української вищої освіти початку XXI століття таке відставання стає дедалі очевиднішим. Такий стан справ вимагає негайних організаційних висновків, перш за все з боку гарантів освітніх програм, керівників навчальних структурних підрозділів закладів вищої освіти за активної допомоги представників професійних спільнот тощо.

Водночас зрозуміло, що учасники всіх педагогічних процесів професійної підготовки цілком усвідомлюють необхідність підвищення персональної відповідальності студентів та викладачів за результати своєї праці, які можна виявити за допомогою сучасних технологій зовнішнього та внутрішнього контролю якості вивчення фахових філологічних дисциплін. Основою розв'язання проблеми професійної компетентності майбутніх фахівців і моніторингу якості їхньої фахової підготовки можуть бути педагогічні дослідження В. Андрущенка, В. Бондаря, Г. Данилової, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Кравченко, В. Лозової, О. Семеног, В. Стрельникова, Т. Сущенко та інших українських і зарубіжних учених. Теоретичні та практичні аспекти компетентнісного підходу до професійного розвитку бакалаврів різних галузей і спеціальностей висвітлено в працях С. Амеліної, Н. Бібік, О. Пехоти, О. Пометун, О. Савченко, В. Стрельникова, А. Сущенко, О. Фунтікової, А. Хуторського та ін.

Шлях до створення таких технологій у філології, на думку більшості міжнародних та українських експертів, пролягає через поступове впровадження систем незалежної оцінки якості освіти, об'єктивних методик педагогічної діагностики й моніторингу навчальних досягнень з використанням комп'ютерної техніки, автоматизованих систем збору та обробки навчальної інформації тощо. У працях учених європейських країн, матеріалах авторитетних міжнародних організацій у сфері професійної освіти (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо) розкрито актуальні проблеми, пов'язані з компетентнісно орієнтованим підходом до формування змісту освіти та вимогами до якості професійної підготовки бакалаврів філології. Науковці й педагоги-практики вирішують питання обсягів ключових, галузевих, предметних компетентностей; створюють описи характеристик результативних одиниць змісту освіти; наголошують на необхідності розроблення й постійного вдосконалення ефективних моделей і засобів моніторингу якості професійної підготовки фахівців.

Серед зарубіжних та українських авторів, які популяризують таку позицію та окреслюють перспективні методологічні й методичні завдання, зробивши суттєвий внесок у розвиток моніторингу якості освіти в своїх країнах, необхідно назвати

Г. Відоусана, Д. Вілкінза, Х. Зіверта, Д. Равена, Д. Стевіна та ін. У руслі сучасних загальнонаукових тенденцій активізувалися вітчизняні дослідження значущих аспектів підготовки фахівців переважно рідною мовою, у яких мовну культуру й компетентність визначено як необхідну умову здобуття компетентності, що є провідною ознакою якісної професійної освіти. Проте, як слушно зауважують С. Деркач, Є. Іжко, О. Кучерява, І. Соколова, Л. Таланова, Л. Тишакова та інші фахівці, нині в соціальному й економічному житті спостерігається недостатній розвиток іншомовної професійної компетентності філологів та систем її моніторингу, що зумовлює досить низьку комунікативну культуру й потребу в більш глибокому дослідженні якості підготовки.

Спроба екстраполяції вже добре відпрацьованих зарубіжних систем педагогічних спостережень та вимірювань у підготовці майбутніх філологів в Україні ще не була реалізованою, тому науковий аналіз проблеми дослідження в педагогічній теорії і практиці уможливив виявлення низки *суперечностей* між:

- сучасними вимогами до професійної підготовки конкурентоспроможних бакалаврів філології й недостатньою розробленістю концептуальних підходів до визначення якості професійної компетентності цих фахівців;

- об'єктивними потребами суспільства в майбутніх бакалаврах філології з високим рівнем професійної компетентності та реальним станом моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових філологічних дисциплін в університетах і закладах вищої освіти;

- необхідністю ефективного моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології в процесі вивчення фахових дисциплін і відсутністю сучасних моделей забезпечення цього процесу різноплановими дидактичними засобами контролю.

Отже, комплексний аналіз наукових праць, нормативних та методичних матеріалів вказує на недостатню теоретичну дослідженість і практичну розробленість у вітчизняній педагогічній науці та практиці проблеми визначення якості професійної освіти майбутніх філологів, що зумовило вибір теми дисертації: *«Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідної теми кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Методолого-теоретичні основи та організаційно-методичні механізми модернізації системи освіти Полтавщини» (державний реєстраційний № 0116U002583), одним із виконавців якої є здобувач.

Тему дисертації затверджено вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 5 від 30.12.2013) й узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 9 від 23.12.2014).

Мета й завдання дослідження. Мета дослідження полягає в розробці ефективної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої освіти.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати стан досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних теоретичних джерелах та досвіді масової педагогічної практики;
- дослідити базові поняттєві конструкти дисертації, визначити їхню педагогічну сутність;
- з'ясувати нормативні основи процесу вивчення фахових дисциплін підготовки бакалаврів філології та дидактичні показники їхньої готовності до професійної діяльності;
- розробити модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментально перевірити її у закладах вищої освіти;
- запропонувати методичні рекомендації щодо впровадження моніторингових процедур у закладах вищої освіти.

Об'єкт дослідження – якість професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології.

Предмет дослідження – модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої освіти.

Методи дослідження. У ході дослідження використано такі методи:

– *теоретичні*: вивчення інформаційних джерел і документів, аналіз, синтез, порівняння змісту освітньо-професійних програм, підручників, посібників, систематизація даних, системно-структурне моделювання, узагальнення (для уточнення й модифікації понять, виявлення стану розробленості проблеми, обґрунтування моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін);

– *емпіричні*: спостереження, бесіди, експертні оцінки, анкетування, тестування, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення аспектів педагогічного досвіду (для забезпечення ефективного впровадження розробленої в ході теоретичного пошуку педагогічної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології в процесі вивчення фахових дисциплін);

– *статистичні*: методи математичної статистики – середніх величин, попарного порівняння експериментальних даних, критерії Вілкоксона-Манна-Уїтні та Крамера-Уелча (для перевірки достовірності отриманих експериментальних результатів).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* розроблено авторську модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін як структурно-технологічну схему в єдності методолого-змістового, методично-функціонального та критеріально-діагностувального блоків, змістовою основою якої є комплекс діагностичних процедур, що включає автоматизовану експертну оцінку динаміки розвитку необхідних результувальних характеристик якості освіти бакалаврів, визначених у руслі компетентнісної наукової парадигми;

– *уперше* обґрунтовано сукупність дидактичних показників готовності майбутніх бакалаврів філології до професійної діяльності, що мають операціоналізований кваліметричний характер та відображають загальну картину

успішності перебігу педагогічного процесу, якості педагогічної діяльності науково-педагогічних працівників та навчальної активності студентів;

– *уперше* визначено педагогічну сутність провідних поняттєвих конструктів дослідження: «професійна компетентність майбутніх бакалаврів філології» – особистісно-професійна структура якостей, особливий стан готовності до професійної діяльності, що відображає знання, уміння, досвід продуктивної діяльності під час застосування методів фахової взаємодії й виконання виробничих, організаційних та технологічних завдань; «комп'ютерний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології» – автоматизований процес вимірювань стану сформованості компонентів і рівнів професійної компетентності майбутніх фахівців програмно-технічними засобами, здатний організувати мережевий зворотний зв'язок між викладачем та студентам для отримання проміжних підсумкових даних з комплексу фахових дисциплін, реалізований об'єктивною перевіркою й оцінюванням набутих компетентностей, чіткою фіксацією отриманих результатів;

– *удосконалено* зміст, методи, форми моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології, зокрема комп'ютерний тестово-діагностувальний механізм дослідження рівнів професійної компетентності фахівців;

– *набули подальшого розвитку* методи й засоби інтегрованого вивчення майбутніми бакалаврами філології інформаційних матеріалів основних фахових дисциплін з іноземних мов, форми контролю знань студентів.

Практичне значення одержаних результатів виявляється в розробленні та впровадженні в педагогічний процес:

– пропозицій з удосконалення навчальних планів підготовки бакалаврів філології спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література англійська) і 035 Германські мови та літератури (переклад включно) та відповідних освітньо-професійних програм;

– навчально-методичних комплексів фахових дисциплін підготовки бакалаврів філології «Практична граматики англійської мови», «Лексикологія англійської мови», «Теоретична граматики англійської мови», «Стилістика англійської мови»;

– низки комп'ютерних тестових методик із завданнями й матеріалами для діагностики стану фахової компетентності майбутніх бакалаврів філології (спеціальностей «перекладач з англійської (німецької) мов», «учитель» із кваліфікаційними можливостями у сфері державної мови, основної іноземної й другої іноземної мов).

Матеріали дослідження можуть бути використані під час створення підручників і навчальних посібників, розроблення навчальних курсів з української та іноземних мов за професійним спрямуванням для фахівців споріднених спеціальностей і напрямів підготовки.

Результати дослідження впроваджено в практичну діяльність Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (довідка № 0301-107 від 06.06.2018), Полтавського інституту бізнесу Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая» (довідка № 84 від 22.05.2018), Донецького національного університету імені Василя

Стуса (довідка № 131-10 від 16.06.2018), (Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (довідка № 22-13 від 13.06.2018), Полтавського юридичного коледжу національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (довідка № 127-40-252 від 22.05.2018).

Апробація результатів дисертації. Матеріали дослідження опубліковано й обговорено на науково-практичних конференціях:

– *міжнародних*: «Каразінські читання: іноземна філологія. Пошук молодих» (м. Харків, 2013 р.); «Сучасні напрямки лінгвістичних досліджень міжкультурної комунікації та навчання іноземної мови в умовах соціокультурної освіти» (м. Житомир, 2013 р.); «Academic and Challenges of Diverse Fields Knowledge in the Century» (м. Харків, 2013 р.); «Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні: культурно-мистецькі аспекти розвитку» (м. Рівне, 2017 р.); «Етнодизайн: пошуки українського національного стилю: Полтава-Петриківка» (м. Полтава, 2017 р.); «Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору» (м. Мелітополь, 2018 р.);

– *усеукраїнських*: «Педагогіка вищої школи: стратегія, перспективи розвитку, передовий досвід» (м. Полтава, 2017 р.); «Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді» (м. Мелітополь, 2017 р.); «Проблеми та перспективи сучасної технологічної, професійної освіти, культури та дизайну» (м. Полтава, 2017 р.); «Дизайн-освіта: проблеми та перспективи» (м. Полтава, 2018 р.); «Сучасні соціокультурні практики: компетентісно-аксіологічний аспект» (м. Полтава, 2018 р.);

– *регіональних*: «Другі бакалаврські читання: форум молодих англістів» (м. Харків, 2012 р.); «Формування сучасного безпечного та здорового освітнього середовища: реалії та перспективи» (м. Полтава, 2018 р.).

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 10 наукових працях, з яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 2 – статті в зарубіжних виданнях, 2 – статті в інших виданнях, 2 – матеріали конференцій.

Структура та структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (242 найменування, з них 21 – іноземними (крім російської) мовами), 8 додатків. Загальний обсяг дисертації – 255 сторінок, з них основний текст – 178 сторінок. Робота містить 15 таблиць і 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; вказано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та публікацій.

У **першому розділі** – «*Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології як проблема педагогічної науки та практики*» – охарактеризовано методологічні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології; проаналізовано міжнародний і український досвід моніторингу якості підготовки майбутніх бакалаврів філології; охарактеризовано базові поняття дослідження.

У ході системного аналізу комплексу джерел із проблеми дослідження виявлено, що в педагогічній науці накопичений значний досвід розв'язання проблем професійної підготовки філолога як майбутнього вчителя та викладача іноземних мов. Зокрема, цій проблематиці присвячені праці Н. Бабич, С. Деркач, Н. Косенко, О. Кучерявої, С. Литвинової, С. Мартиненко, В. Пасинок, О. Першукової, В. Погребняка, О. Русанової, О. Семенов, І. Соколовської та ін. Останнім часом активно з'ясовують особливості формування різних аспектів професійної компетентності майбутніх учителів та викладачів різного фаху (С. Амеліна, О. Дубасенюк, А. Маркова, Л. Кравченко, Н. Кузьміна, В. Лозова, Л. Мітіна, О. Пометун, Г. Троцько Т. Сущенко, О. Слоньовська, Н. Янчукова та ін.). Учені приділяють значну увагу вимогам до якості професійної підготовки фахівців філології, насамперед іноземних мов, наголошуючи на важливості набуття високого рівня професійної компетентності, готовності до забезпечення європейської якості освіти, сприяння мобільності студентів у межах європейського та світового освітнього простору, інформатизації вищої освіти тощо.

Провідними науковими підходами до розв'язання проблеми дослідження визначено культурологічний, особистісний, компетентнісний, технологічний, діагностичний. Доведено, що на засадах *культурологічного* підходу необхідно забезпечити формування багатофункціональної професійної компетентності бакалавра філології як освіченої, креативної особистості, яка володіє знаннями та високими моральними якостями, здатна самостійно творчо мислити, у несподіваних ситуаціях виважено й адекватно приймати рішення, швидко адаптуватися до змін у нових соціокультурних та економічних умовах. При цьому науковці не зводять професійну культуру або компетентність лише до вузькопрофесійних знань, умінь і навичок, зауважуючи, що вони охоплюють увесь духовний і фізичний потенціал особистості, передбачають цілеспрямований розвиток ціннісної сфери, інтелектуальних та емоційних компонентів свідомості, які виявляються в усіх аспектах професійної діяльності майбутнього бакалавра філології та потребують відповідних технологій оцінювання якості професійної підготовки. Інтеграцію ідей і положень *особистісного й компетентнісного* підходів у підготовці бакалаврів філології зорієнтовано на професійний саморозвиток, збереження тривалої працездатності, життя та здоров'я, отримання задоволення від результатів професійної діяльності. Для цих підходів характерний чіткий набір вимог до якості підготовки, відображених у певних нормативних моделях, таких як кваліфікаційна характеристика або професіограма. *Компетентнісним і технологічним* науковими підходами передбачено принципово нову методологію організації змістової та процесуальної сторін вищої освіти, яка, ґрунтуючись на результатах навчання, регулює саморозвиток студентів і викладачів, посилює практичну професійну орієнтацію, стимулює результати підготовки, її професійний аспект, конкретний досвід та активну діяльнісну позицію бакалавра філології, що мають бути об'єктивно виявленими засобами *діагностичного* підходу.

Отже, основною метою культуровідповідної професійної підготовки майбутнього бакалавра філології визначено формування кваліфікованого фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, котрий вільно володіє професією та орієнтується в суміжних галузях діяльності, готовий до постійного

професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Реалізація цієї мети зумовлює перенесення уваги з процесу навчання на його результат та пошук ефективних механізмів визначення якості філологічної освіти. Результувальна дія такої наукової позиції спрямована не лише на отримання бакалавром філології сукупності знань, умінь та навичок, а й на виявлення здатності, готовності особистості ефективно та продуктивно працювати в професійній сфері, набуття нею різновекторного практичного досвіду, оволодіння різноплановими технологіями формування ціннісних орієнтацій у професії.

Аналіз літератури щодо визначення інтегровальних можливостей обраних наукових підходів дав підстави стверджувати, що першочергово має бути забезпечено реалізацію основних положень змісту професійної підготовки бакалаврів філології та дотримання низки умов, таких як: послідовне визначення вимог до кінцевого рівня якості професійної підготовки випускників та до основних етапів її формування; наступність реалізації завдань моніторингу на обраних етапах підготовки майбутніх бакалаврів філології й відповідність цих етапів потребам кожної особистості; взаємоузгодженість загальних принципів, визначення цілей освіти, відбору змісту провідних фахових дисциплін, організації процесу та оцінювання освітніх результатів на засадах діагностичного й технологічного підходів.

Узагальнення результатів наукового пошуку уможливило висновок про доцільність зарахування до структури педагогічної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін низки блоків: методолого-змістового, методично-функціонального, критеріально-діагностувального. Такий моніторинг як системна діагностика дасть змогу з'ясувати функції складників процесу професійної підготовки як цілісного явища; виявити потенціал розвитку цього процесу; сформувати повну картину зв'язків між окремими компонентами підготовки; встановити взаємозв'язки типових фахових дисциплін; визначати параметри розвитку фахової компетентності майбутніх філологів і перспективи вдосконалення якості процесу професійної підготовки. У ході аналізу українського й зарубіжного досвіду моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів констатовано, що сучасні вітчизняні дослідники виявляють дедалі більший інтерес до різних аспектів такого моніторингу в передових освітніх системах світу – Канади, Польщі, США, країн Європейського Союзу тощо (І. Балицька, С. Боднар, Л. Волосович, С. Деркач, І. Майорова, Н. Муқан, В. Погребняк, Н. Савчак, О. Слоньовська, Т. Шкваріна та ін.). Ученими проаналізовано й порівняно типи навчальних закладів, які здійснюють підготовку філологів, освітньо-кваліфікаційні рівні і їх специфіку, стандарти та структуру підготовки, принципи розроблення навчальних програм. Виокремлено аспекти досвіду Польщі й Канади, засновані на принципах національної самобутності, мультикультурності, міжкультурного педагогічного співробітництва, забезпечення глибоких знань рідної та іноземних мов. Зацікавлення викликають основні принципи опису кваліфікацій майбутніх філологів, які містять систему компетентностей, типологію навчальних курсів і їх модульне наповнення, а також моделі розподілу навантаження в кредитах. Українські науковці нині визначають як ефективну комунікативно-компетентнісну модель навчання іноземних мов,

запропоновану дослідниками Торонтського університету М. Кенелом і М. Свейном, зауважують про застосування подібної моделі у Кембриджі (Великобританія), а також схвалюють і використовують досвід освітніх моніторингових досліджень Сполучених Штатів Америки.

Особливу увагу дослідників привертають Нідерланди, які створили ефективний варіант забезпечення якості вищої освіти й контролю за діяльністю закладів вищої освіти. Вагомі надбання в цьому контексті мають Німеччина, Австрія, Греція, в університетах яких майбутніх викладачів готують до викладання іноземною мовою, крім свого предмета, низки інших дисциплін. Загалом підхід до моніторингу якості освіти за кордоном має дві провідні традиції: «англійську» – використання тестового контролю й рейтингу; «німецьку» – в основі якої усне екзаменування у формі діалогу. Англійський письмовий підхід дістав додаткову підтримку в документах Болонського процесу.

У ході аналізу вітчизняних науково-методичних матеріалів із проблеми з'ясовано, що провідні українські виші активно перебудовують свої системи контролю за навчальними досягненнями студентів, проводять відповідні науково-педагогічні пошуки й дослідження. Вивчення науково-методичних матеріалів університетів (НТУУ «Київський політехнічний інститут», Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Сумського державного університету, Вінницького національного аграрного університету тощо) з використання тестового контролю для діагностики та оцінювання знань студентів-філологів із фахових дисциплін; дослідження технологічних систем рейтингу студентів у Харківській національній академії міського господарства і в Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна виявило переваги ефективних типів тестових завдань, умови їх використання, методи оцінювання таких завдань, бачення стандартизованих тестів і результатів тестування як провідного засобу моніторингу якості фахової підготовки майбутніх бакалаврів філології. З'ясовано методом систематизації навчальних планів, що провідними навчальними дисциплінами фахової підготовки філологів є такі, як: теоретична граматики; теоретична фонетика; лексикологія; стилістика; теорія і практика перекладу; лінгвокраїнознавство; історія, географія, культура країни, мова якої вивчається; практика усного та писемного мовлення тощо.

Охарактеризовано матричні групи поняттєвих конструктів дослідження та визначено, що основними педагогічними умовами моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології є систематизація інформації про стан навчального процесу з провідних фахових дисциплін; розробка комплексу показників якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології; забезпечення постійного представлення інформації для оперативного корегування результатів підготовки. Принципи моніторингу: об'єктивність, валідність, надійність, систематичність, гуманістична, спрямованість, економічність; його функції: інформаційна, пошуково-дослідницька, діагностична, корекційна, прогностична.

Показниками якості професійної підготовки вважають очікувані й вимірювані конкретні досягнення студентів, тобто що здатний робити майбутній філолог (випускник) після завершення окремого етапу або навчання загалом.

Діагностику показників зазвичай проводять засобами педагогічного контролю, який передбачає: перевірку – виявлення рівня сформованості складників компетентності; оцінювання – вимірювання та умовне відображення цього рівня у формі кількісної або якісної оцінки; обліку – фіксування результатів у вигляді зведених таблиць. Загалом процес формування оцінки якості професійної підготовки подають у певній шкалі (шкалах), що системно враховує дані, отримані при тестуванні, виконанні модульних контрольних робіт і практичних завдань на переклад текстів, складанні іспитів, рейтингуванні тощо. Проте визначено, що у вітчизняних закладах вищої освіти не розроблено моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології, яка дає змогу комплексно визначати результати вивчення основних фахових дисциплін упродовж усього періоду навчання.

У **другому розділі** – *«Модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін»* – розроблено структуру моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів та систематизовано зміст фахових дисциплін; охарактеризовано методично-функціональний блок моделі та з'ясовано критеріально-діагностувальні основи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Розроблення авторської моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін проведено на підставі синтезу попередньо визначених методолого-теоретичних позицій у формі багатофункціональної структурно-технологічної схеми (рис. 1), яка відображує зв'язок уявної педагогічної дійсності з реальною, засновуючись на методології побудови моделей знань у предметній професійній галузі (В. Беспалько, А. Дахін та ін.), системному баченні обраного педагогічного явища (Г. Селевко, Г. Кальней, О. Пехота, С. Шишов та ін.), концепції технологізації педагогічного процесу в умовах професійної освіти (В. Аванесов, Л. Кравченко, Т. Лукіна, І. Підласий, В. Стрельников та ін.). Вихідними позиціями в тлумаченні мети моделі в різних аспектах стали: у методологічному – співіснування освітніх концепцій та інтеграція наукових підходів, поетапне й системне застосування дидактико-методичних можливостей комплексу фахових дисциплін підготовки майбутніх бакалаврів філології; у технологічному – використання традиційних та інноваційних методів моніторингу й упровадження сучасних методик діагностики якості знань засобами комп'ютерного тестування. У процесі моделювання інтегровано ідеї обраних наукових підходів (компетентнісний, особистісний, культурологічний, технологічний, діагностичний) і враховано провідні дидактичні аспекти забезпечення ефективного контролю за процесом підготовки фахівця: гуманістичний, пізнавальний, ціннісно-орієнтаційний, організаційний. Основними змістово-технологічними компонентами моніторингу визначено складники професійної компетентності обраної для дослідження соціальної групи майбутніх фахівців (лінгвістичний, екстралінгвістичний; мовленнєвий, соціально-особистісний; методичний, дослідницький), цим компетентностям відповідають критерії ефективності моніторингу.

Рис. 1. Модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін

Основні фахові дисципліни представлено поетапно: I етап підготовки (початковий) – I–II курси навчання; II етап підготовки (основний) – III–IV курси навчання, визначено наскрізні навчальні дисципліни обох етапів; цим етапам відповідають етапи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології. Визначено, що основними фаховими дисциплінами професійної підготовки є такі: на I (початковому) етапі моніторингу – «Вступ до мовознавства», «Основи літературознавства», «Практична фонетика англійської мови», «Практична граматики англійської мови», «Латинська мова», «Теоретична фонетика англійської мови», «Лексикологія англійської мови», «Теоретична граматики англійської мови», «Основи перекладознавства», «Методика навчання літературознавчих дисциплін», «Редакторська і видавнича справа»; на II (основному) етапі – «Стилістика англійської мови», «Мова сучасного англомовного бізнесу», «Англійська мова у сфері професійних комунікацій», «Лінгвокраїнознавство (англомовні країни)», «Теоретичний курс другої іноземної мови (німецька)», «Німецька мова професійного спілкування»; «Загальна редагування» як обов'язкові та вибіркові. Наскрізними для обох етапів підготовки стали обов'язкові навчальні дисципліни «Практика усного і писемного мовлення (англійська мова)», «Практика усного і писемного мовлення другої іноземної мови (німецька)», «Історія зарубіжної літератури». У процесі створення моделі адаптовано й удосконалено освітньо-професійні програми спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література англійська) і 035 Германські мови та літератури (переклад включно), навчальні плани підготовки майбутніх бакалаврів філології, що дало змогу забезпечити етапність і неперервність процесу моніторингу.

Відповідно до кваліметричної факторно-критеріальної схеми моніторингу (Г. Азгальдов, В. Циба) у критеріально-діагностувальному блоці моделі представлено рівневі характеристики якості знань майбутніх бакалаврів філології (високого, достатнього, середнього, низького ступенів їх вираженості). Діагностувальний складник реалізовано в різноманітних діагностично-контрольовальних заходах (поетапна систематизація успішності студентів із навчальних дисциплін початкового й основного етапів; експертна перевірка готовності до творчих видів роботи; комп'ютерне тестування – поточне, семестрове, підсумкове; узагальнення результатів усіх модульних контрольних робіт).

У ході теоретичного пошуку в процесі моделювання виявлено практичну відсутність стандартизованих тестових методик моніторингу якості знань майбутніх бакалаврів філології з дисциплін фахової підготовки, тому для забезпечення ефективного впровадження моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін розроблено тести – *нестандартизовані* (підготовлені окремими викладачами-експертами для своїх студентів, складені на матеріалі певної теми й застосовані з метою поточного контролю) або *напівстандартизовані* (обговорені та затверджені фаховими кафедрами), які дають змогу контролювати успіхи студентів у вивченні певної теми (розділу, окремої дисципліни). Нестандартизовані тести в пропонованій моделі моніторингу визначено ефективними як засоби вхідного й поточного контролю; напівстандартизовані – як такі, що дають змогу комплексно вимірювати заплановані

результати підготовки у вигляді рівнів сформованості професійної компетентності. Передбачено необхідні стадії розробки тестів: конкретизація навчальних цілей; підготовка специфікації тесту; формулювання відповідних тестових завдань; упорядкування завдань у тесті; вироблення чітких інструкцій; рецензування укладеного тесту фахівцями (зовнішнє й внутрішнє).

Сукупність усіх завдань за провідними розділами фахових дисциплін визначено як основу підсумкової контрольної роботи після завершення II курсу навчання (початкового етапу моніторингу) та використання цих результатів як проміжних на початку III курсу (основного етапу моніторингу). На II (основному) етапі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології, застосовуючи традиційні методи, враховано таке: а) важливим складником реформування вітчизняної освітньої галузі є впровадження інноваційних комп'ютерних технологій, які відповідають викликам сучасного інформаційного суспільства та забезпечують вищий рівень компетентності фахівців; б) у процесі моніторингу виникає необхідність автоматизації обрахунків значної кількості результатів контролю, що зумовлює застосування комп'ютерної техніки й відповідного програмного забезпечення. Як інструмент оперативного керування, комп'ютерне тестування розширює можливості контролю та форм оцінювання рівнів компетентності майбутніх філологів і є альтернативою традиційним методам перевірки знань студентів.

Під комп'ютерним моніторингом якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології розуміють автоматизований процес вимірювань програмно-технічними засобами, які здатні організувати мережевий зворотній зв'язок між викладачем та студентам для отримання проміжних підсумкових даних з комплексу фахових дисциплін, реалізованих об'єктивною перевіркою та оцінюванням набутих компетентностей, чіткою фіксацією отриманих результатів. Комп'ютерний контроль знань здійснено за розробленими із цією метою блоками авторських тестів, призначених для різних форм оцінювання, визначених у моделі моніторингу, та в спеціальних аудиторіях, обладнаних системою програмно-технічних засобів (персональні комп'ютери з відповідним програмним забезпеченням), які підтримували між собою зв'язок у локальній або Інтернет-мережі; автоматизовано передавали організатором контрольний продукт, отримували результат, перевіряли істинність і повноту відповідей, проводили оцінювання, фіксували та зберігали отримані результати. Математичний аналіз результатів відображає підсумок індивідуальних особистісних даних та інтегральні характеристики компетентностей усієї групи діагностованих, що дає можливість аналізувати та корегувати методики викладання провідних фахових дисциплін підготовки.

Серед варіантів комп'ютерних тестових завдань на II етапі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін були такі: закритої форми; відкритої форми; на встановлення відповідності (логічних пар); на встановлення правильної послідовності елементів, дій, подій, тощо. У руслі обраних педагогічних умов упровадження моделі моніторингу (розробка комплексу наскрізних показників якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології та забезпечення постійного представлення інформації для оперативного корегування результатів підготовки) застосовано види

комп'ютерного тестування: поточне (перевірка знань, отриманих за час вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення та практичного застосування); тематичне (після вивчення теми, розділу для систематизації знань); періодичне/модульне (контроль за розділом навчальної дисципліни); підсумкове (контроль у кінці навчального року; контроль з усього курсу навчальної дисципліни; комп'ютерне тестування з державної атестації).

Розробку критеріально-діагностувального блоку моніторингу в межах проблеми дослідження здійснено на засадах педагогічної кваліметрії як наукового інструменту методології та теорії кількісних механізмів оцінювання якості освітніх процесів і явищ. Взаємозв'язок між інтегративною властивістю об'єкта дослідження (професійною компетентністю майбутніх бакалаврів філології) та складними й простими властивостями, що входять до її структури (компонентами й рівнями – високим, достатнім, середнім, низьким – сформованості), подано у вигляді ієрархічної факторно-критеріальної схеми, у якій цілісну професійну компетентність майбутніх бакалаврів філології конкретизовано у вигляді сукупності складних властивостей (критеріїв) і простих властивостей (показників). Такий підхід забезпечив можливість об'єктивно й поетапно з'ясувати зміст та виміряти якість професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології, визначити ступінь відхилення від запланованих результатів, запобігти виникненню проблем або подолати недоліки, здійснити комплексну оцінку якісних характеристик як складників об'єкта дослідження засобом сукупності кількісних показників із застосуванням відповідної математичної матриці. Провідними діагностувальними процедурами моніторингу якості професійної підготовки обрано анкетування, дослідницьке спостереження, письмове й усне опитування, бланкове та комп'ютерне тестування.

У **третьому розділі** – *«Експериментальна перевірка моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології»* – подано загальну характеристику експериментального дослідження цієї моделі в процесі вивчення фахових дисциплін і підсумковий аналіз результатів експериментальної роботи.

Експериментальну роботу проведено в умовах навчального процесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Полтавського інституту бізнесу Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Донецького національного університету імені Василя Стуса у 2013–2018 навчальних роках. В експерименті взяв участь 461 студент – майбутній бакалавр філології зі спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література англійська) і 035 Германські мови та літератури (переклад включно), з яких 230 увійшли до складу контрольної групи і 231 – до експериментальної та 29 експертів (викладачів і представників адміністрації ЗВО). Структура експериментальної роботи передбачала три послідовні стадії: *констатувальну* (виявлення ставлення студентів, викладачів фахових дисциплін і представників адміністрації (деканів, заступників деканів, завідувачів кафедр) до проблематики формування професійної компетентності в умовах моніторингу якості професійної підготовки; визначення стану сформованості складників компетентності майбутніх фахівців; забезпечення впровадження обґрунтованої моделі моніторингу в

процесі вивчення фахових дисциплін) – впродовж 2013–2014 рр.; *формувальну* (безпосередня реалізація моделі) – у 2014–2018 рр.; *контрольну* (визначення динаміки показників ефективності моделі) – у 2018 р. Результати визначення ефективності авторської моделі моніторингу (табл. 1) демонструють усвідомлення всіма учасниками процесу професійної підготовки значення системного моніторингу якості знань.

Таблиця 1

Динаміка позитивних оцінок ефективності моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін учасниками експериментальної роботи

Групи учасників експерименту	Кількість позитивних оцінок				Приріст
	Вхідне опитування		Підсумкове опитування		
Студенти (231 особа)	121	52%	201	87%	35%
Викладачі (18 осіб)	8	40%	17	94%	54%
Представники адміністрації (11 осіб)	3	27%	10	90%	63%

З'ясовано, що інноваційні педагогічні умови підготовки майбутніх бакалаврів філології забезпечили студентам експериментальної групи можливість вийти переважно на достатній і високий рівні сформованості всіх складників професійної компетентності, дали змогу рівномірно розвинути компоненти компетентності: лінгвістичний, екстралінгвістичний (+27% якості); мовленнєвий, соціально-особистісний (+19% якості); методичний, дослідницький (+17% якості). Практична реалізація наукових і організаційно-методичних засад моніторингу забезпечила мотиваційну установку студентів на системне формування комунікативної культури, викладачів і адміністрації – на сприятливі педагогічні й психологічні чинники самореалізації фахівців, а в сукупності сприяла розв'язанню наукового завдання забезпечення ефективного моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Достовірність отриманих результатів і правильність сформульованої мети дисертації перевірено засобами розрахунків статистичних критеріїв Крамера-Уелча та Вілкоксона-Манна-Уїтні (за методикою Д. Новикова, адаптованою П. Хоменком і В. Мокляком). Результати завершеної дослідницько-експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що мету дослідження досягнуто, поставлені завдання реалізовано.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено розробку ефективної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін у закладах вищої освіти. Реалізація мети й завдань дослідження дають змогу зробити такі висновки.

1. У ході аналізу стану досліджуваної проблеми в українських і зарубіжних джерелах та досвіді масової педагогічної практики з'ясовано, що провідні вчені визначають вимоги до якості професійної підготовки фахівців філології, насамперед іноземних мов, у руслі компетентносної парадигми, яка вимагає високого рівня готовності до забезпечення якості знань, мобільності в межах європейського й

світового освітнього простору, володіння засобами інформатизації вищої освіти, а основною метою професійної підготовки майбутнього фахівця філології визнає формування кваліфікованого, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного професіонала, котрий вільно володіє професією, зорієнтований на постійне зростання, соціальну й професійну мобільність. Реалізація цієї мети зумовлює перенесення уваги з процесу навчання на його результат та пошук ефективних механізмів моніторингу якості філологічної освіти, особливо на найбільш поширеному освітньому рівні «бакалавр». Проте у вітчизняній системі фахової освіти поки що недостатньо ефективних моделей і технологій такого моніторингу, не передбачено якісного з'ясування функцій складників процесу професійної підготовки бакалаврів філології як цілісного явища, відсутні ознаки виявлення потенціалу розвитку цього процесу, що заважає встановленню повної картини зв'язків між окремими компонентами підготовки та взаємозалежностей основних фахових дисциплін.

Водночас доведено, що на увагу вітчизняних учених і педагогів-практиків заслуговує досвід моніторингових досліджень у передових освітніх системах світу – Канади, Польщі, США, країн Європейського Союзу тощо, де моніторинг якості професійної підготовки філологів ґрунтується на принципах національної самобутності, мультикультурності, міжкультурного педагогічного співробітництва, забезпечення глибоких знань рідної та іноземних мов (канадська комунікативно-компетентнісна модель навчання іноземних мов, системні моніторингові дослідження Сполучених Штатів Америки, ефективний варіант забезпечення якості вищої освіти Нідерландів, надбання освітніх систем Німеччини, Австрії, Греції тощо). Провідні ж українські виші перебудовують свої системи моніторингу навчальних досягнень студентів, проводячи відповідні науково-педагогічні пошуки й дослідження. У ході вивчення науково-методичних матеріалів закладів вищої освіти (НТУУ «Київський політехнічний інститут», Київського університету імені Бориса Грінченка, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Харківської національної академії міського господарства, Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, Сумського державного університету, Вінницького національного аграрного університету тощо) виявлено окремі аспекти досвіду використання тестового контролю для діагностики та оцінювання знань студентів-філологів із фахових дисциплін та визначення переваг ефективних типів тестових завдань, зокрема комп'ютерних, проте наявні спроби моніторингу є несистемними, епізодичними, не враховують потенціалу основних фахових дисциплін підготовки і не містять системних вимог до її якості.

2. Проведене з урахуванням методологічних можливостей культурологічного, особистісного, компетентісного, технологічного, діагностичного наукових підходів дослідження базових понять дисертації у взаємодії двох матричних груп (поняття, що відображують об'єкт дослідження – якість професійної підготовки, майбутні бакалаври філології, професійна освіта) і поняття, що з'ясовують його предмет (моніторинг якості освіти, компетентність і компетенція, складники компетентності бакалавра філології) уможливило з'ясування педагогічної сутності таких основних поняттєвих конструктів: «професійна компетентність майбутніх бакалаврів філології» – особистісно-професійна структура якостей, особливий стан готовності до професійної діяльності, що відображує знання, уміння, досвід продуктивної діяльності під час застосування методів фахової

взаємодії й виконання виробничих, організаційних та технологічних завдань; «комп'ютерний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології» – автоматизований процес вимірювань стану сформованості компонентів і рівнів професійної компетентності майбутніх фахівців програмно-технічними засобами, що здатні забезпечити мережевий зворотний зв'язок між викладачем і студентом для отримання проміжних підсумкових даних з комплексу фахових дисциплін, реалізованих об'єктивною перевіркою та оцінюванням набутих компетентностей, чіткою фіксацією отриманих результатів. Поєднання таких конструктивів забезпечує теоретичні можливості реалізації мети дослідження.

3. З'ясування нормативних основ процесу вивчення фахових дисциплін підготовки бакалаврів філології в ході адаптування й удосконалення освітньо-професійних програм спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література англійська) і 035 Германські мови та літератури (переклад включно) і відповідних навчальних планів дало змогу усвідомити неперервність і етапність моніторингу.

Як основні педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології виокремлено систематизацію інформації про стан навчального процесу з провідних фахових дисциплін; розробку комплексу показників якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології; забезпечення постійного представлення інформації для оперативного корегування результатів підготовки, як провідні змістово-технологічні компоненти моніторингу – складники професійної компетентності обраної для дослідження соціальної групи майбутніх фахівців (лінгвістичний, екстралінгвістичний; мовленнєвий, соціально-особистісний; методичний, дослідницький), цим компетентностям відповідають критерії й показники ефективності моніторингу.

4. Розробку моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін проведено на підставі синтезу попередньо визначених методолого-теоретичних позицій у формі багатофункціональної структурно-технологічної схеми. Узагальнення результатів наукового пошуку уможливило зарахування до структури педагогічної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін трьох блоків: методолого-змістового, методично-функціонального, критеріально-діагностувального. Фахові дисципліни підготовки розподілено поетапно; відповідно до вимог факторно-критеріальної структури моніторингу в критеріально-діагностувальному блоці моделі представлено рівневі характеристики якості знань майбутніх бакалаврів філології (високого, достатнього, середнього, низького ступенів їх вираженості). Діагностувальний складник реалізовано в системі діагностично-контролювальних заходів (поетапна систематизація успішності студентів із навчальних дисциплін початкового й основного етапів; експертна перевірка готовності до творчих видів роботи; комп'ютерне тестування – поточне, семестрове, підсумкове; узагальнення результатів усіх модульних контрольних робіт).

Експериментальну роботу з упровадження моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін проведено в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, Полтавському інституті бізнесу Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», Донецькому національному університеті імені Василя Стуса (експериментальні групи), Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (контрольні групи). Дані підсумкового контрольного зрізу виявили найвищий позитивний приріст у цілісній експериментальній групі за лінгвістичними та екстралінгвістичними (+ 27%) і мовленнєвими та соціально-особистісними показниками (+ 19%) сформованості професійної компетентності майбутніх бакалаврів філології, зростання рівнів сформованості основних методичних та дослідницьких показників на 17%, водночас у контрольній групі приріст якості становив від +2 % до +4,5%, що свідчить про ефективність запропонованої експериментальної моделі.

5. У підсумку реалізації авторської моделі моніторингу надано методичні рекомендації учасникам процесу професійної підготовки бакалаврів філології:

– *представникам адміністрації ЗВО* для автоматизації обрахунків значної кількості результатів контролю застосовувати комп'ютерну техніку й відповідне програмне забезпечення; результати комп'ютерного тестування використовувати для оперативного керування, контролю та оцінювання рівнів компетентності майбутніх філологів поряд із традиційними методами перевірки знань студентів;

– *викладачам основних фахових дисциплін* комп'ютерний контроль знань проводити за розробленими блоками тестів, призначеними для різних форм оцінювання та визначеними в моделі моніторингу як провідний технологічний засіб, у спеціальних аудиторіях, обладнаних системою програмно-технічних засобів (персональні комп'ютери з відповідним програмним забезпеченням), що мають між собою зв'язок у локальній або Інтернет-мережі, автоматизовано передають організаторам контрольний продукт, дають змогу перевіряти істинність і повноту відповідей, фіксувати та зберігати отримані результати, оперативно адресувати їх зацікавленим особам;

– *студентам-філологам* бути налаштованими у процесі фахової підготовки на різні види комп'ютерного тестування: поточний (перевірка знань, отриманих за час вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення та практичного застосування); тематичний (після вивчення теми, розділу для систематизації знань); періодичне/модульне (контроль за розділом навчальної дисципліни); підсумковий (контроль у кінці навчального року; контроль з усього курсу навчальної дисципліни); комп'ютерне тестування з державної атестації; на їх систематичне поєднання з діагностувальними процедурами анкетування, дослідницького експертного спостереження, письмового й усного опитування тощо.

Результати завершеної дослідницько-експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що мету дисертації досягнуто, поставлені завдання реалізовано. Водночас перспективним напрямом дослідження визначено розробку системи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх магістрів-філологів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Кочерга К. С. Комп'ютерний моніторинг знань як інноваційний засіб педагогічної діагностики. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 10 (159). С. 31–34.

2. Кочерга К. С. Кореляція базових понять компетентнісного підходу в українській професійній освіті. *Імідж сучасного педагога*. 2014. № 10 (149). С. 43–47.

3. Тараненко К. С. Науково-педагогічний аналіз світового досвіду якості підготовки бакалаврів філології. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи* : зб. наук. пр. / ред. кол.: акад. І. Ф. Прокопенко (гол. ред.) та інші ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. Вип. 49. С. 168–179.

4. Тараненко К. С. Технологічні аспекти моніторингу якості професійної підготовки бакалаврів філології засобами комп'ютерного тестування. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. Запоріжжя : КПУ, 2017. Вип. 56–57 (109–110). С. 626–625.

Статті в зарубіжному виданні

5. Kocherga K. S. Correlation of fundamental nations of competency approach in education. *Nauka i Studia*. 2014. № 20 (130). С. 80–86.

6. Taranenko K. S. Requirements for the quality of bachelors of philology training: models of effective monitoring. *Nauka i Studia*. 2018. № 10 (190). С. 3–10.

Статті в інших виданнях

7. Кочерга К. С. Комп'ютерне тестування. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов в дослідженнях студентів* : зб. статей. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. Вип. 9. Ч. 1. С. 164–169.

8. Кочерга К. С. Комп'ютерне тестування. Вектори стандартизації. *Сучасні напрямки лінгвістичних досліджень міжкультурної комунікації та методики викладання іноземних мов* : зб. наук. пр. / за заг. ред. В. В. Жуковської, О. А. Черниш. Житомир : Вид-во ім. І. Франка, 2013. С. 234–236.

Матеріали конференцій

9. Kocherga K. S. Computer monitoring of knowledge. Prospects of standartisation. *Каразінські читання: іноземна філологія. Пошук молодих* : матер. II Міжнарод. студ. наук. конф. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. С. 113–117.

10. Кочерга К. С. Тестологічна компетентність як інноваційна складова у модернізації змісту вищої освіти України. *Модернізація змісту вищої освіти: теорія і практика* : матер. Всеукр. наук.-прак. конф. Полтава : ПІБ МНТУ, 2015. С. 27–29.

АНОТАЦІЯ

Тараненко К. С. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2018.

У дисертації реалізовано дослідницьку мету, яка полягає в розробці та експериментальній перевірці моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми у вітчизняних і зарубіжних джерелах і

масову педагогічну практику; з'ясовано педагогічну сутність поняттєвих конструктів дисертації «професійна компетентність майбутніх бакалаврів філології» та «комп'ютерний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології». Обґрунтовано модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін у єдності методолого-змістового, методично-функціонального, критеріально-діагностувального блоків, експериментально перевірено її в закладах вищої освіти. Розроблено методичний супровід моніторингових процедур засобами комп'ютерного тестування, визначено їх ефективність та надано відповідні рекомендації учасникам процесу професійної підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, моніторинг якості професійної підготовки, професійна компетентність майбутніх бакалаврів філології, фахові дисципліни, комп'ютерний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології.

АННОТАЦІЯ

Тараненко К. С. Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології в процесі вивчення фахових дисциплін. – На правах рукописи.

Дисертація на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Классический приватный университет, Запорожье, 2018.

В диссертации реализована исследовательская цель, которая состоит в разработке и экспериментальной проверке модели мониторинга качества профессиональной подготовки будущих бакалавров филологии в процессе изучения профессиональных дисциплин. Проанализировано состояние исследуемой проблемы в отечественных и зарубежных теоретических источниках и массовую педагогическую практику; выяснена педагогическая сущность понятийных конструктов диссертации «профессиональная компетентность будущих бакалавров филологии» и «компьютерный мониторинг качества профессиональной подготовки будущих бакалавров филологии». Обоснована модель мониторинга качества профессиональной подготовки будущих бакалавров филологии в процессе изучения профессиональных дисциплин в единстве методолого-содержательного, методически-функционального, критериально-диагностирующего блоков и экспериментально проверена в заведениях высшего образования. Разработано методическое сопровождение мониторинговых процедур средствами компьютерного тестирования, определена их эффективность и предоставлены соответствующие рекомендации участникам процесса профессиональной подготовки.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, мониторинг качества профессиональной подготовки, профессиональная компетентность будущих бакалавров филологии, профессиональные дисциплины, компьютерный мониторинг качества профессиональной подготовки будущих бакалавров филологии.

SUMMARY

Taranenko K. S. Monitoring of quality of professional training of the future bachelors of Philology in the process of studying vocational subjects. – On the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of vocational education – Classic Private University, Zaporizhia, 2018.

The research goals which is in the development and experimental test of the model of monitoring the quality of professional training of the future bachelors of Philology in the process of studying vocational subjects is implemented in the dissertation. The state of the problem under investigation is analysed in the domestic and foreign theoretical sources and experience of mass educational practice; pedagogical essence of the basic notions of dissertation in particular «professional competence of the future bachelors of Philology» and «computer monitoring of quality of vocational training of the future bachelors of Philology» is determined. The model of monitoring of the quality of professional training of the future bachelors of Philology in the process of studying vocational subjects is proved in the unity with methodical-contextual, methodical-functional, and criteria-diagnostic blocks and checked in the higher educational establishments. Expertise of monitoring procedures by means of computer testing is developed, it's efficiency is determined and all necessary recommendations are given to the participants of the process.

For the first time the proprietary model of monitoring of quality of professional training of the future bachelors of Philology in the process of studying vocational subjects as structural-technological scheme in the unity with methodical-contextual, methodical-functional, and criteria-diagnostic blocks is developed, contextual background of which is the complex of diagnostic procedures, which includes automated scientific assessment of dynamic of the development of necessary quality characteristics of bachelors' education which are determined in the line with competence-scientific paradigm. The complex of didactic indexes of the future bachelors' of Philology readiness to professional engagement are proved, it should be stated that they have operational qualimetric character and reflect the overall picture of the successfulness of pedagogical process development, quality of teaching activity and students' learning activity. The pedagogical essence of the key notions of dissertation is determined in particular «professional competence of the future bachelors of Philology» which should be understood as personal-professional structure of qualities, special state of readiness to professional activity which reflects knowledge, skills and experience of productive activity in the process of implementation of methods of professional interaction and implementation of job assignments, managerial and functional specifications; «computer monitoring of quality of vocational training of the future bachelors of Philology» which should be comprehended as automatically-controlled measurement process of the state of maturity of professional competence components and levels by the future specialists; it provides network feedback between tutor and student for receiving intermediate summary data of the particular subject, which is realized by control of students' achievements, it's characteristic feature is accurate fixation of gained results.

Key words: computer monitoring of quality of professional training of the future bachelors of Philology, monitoring of quality of professional training, professional competence of future bachelors of Philology, professional training, vocational subjects.

ТАРАНЕНКО КРИСТІНА СЕРГІЇВНА

**МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Підписано до друку 24.10.2018 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 150 пр. Зам. № 30-18АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70Б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.